UNIVERSAL JOURNAL OF MEDICAL AND NATURAL SCIENCES
ISSN 2992-8826
https://sr-journals.org/index.php/UJMANS

# SOG‘LOM MUHITDA TARBIYALANGAN FARZANDLARNING JAMIYATDA TUTGAN O‘RNI

***Qudratova Malohat Shohimardonovna*[1]**
***Maxmudjonova Sarvinoz* [2]**
*EMU University o’qituvchisi* [1]
*EMU University farmatsiya 101-guruh talabasi*[2]
***e-mail: malohatqudratova@gmail.com***

**Annotatsiya.** Mazkur maqolada sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzandlarning jamiyatda tutgan o‘rni pedagogik, psixologik, ma’naviy va ijtimoiy jihatdan tahlil qilinadi. Farzand shaxsining shakllanishida oila, maktab, mahalla va umumiy ijtimoiy muhit muhim ahamiyatga ega. Sog‘lom muhitda ulg‘aygan farzandlarda halollik, mas’uliyat, mehnatsevarlik, vatanparvarlik, odob-axloq, ijtimoiy faollik va insonlarga hurmat kabi fazilatlar shakllanadi. Bunday farzandlar kelajakda jamiyatning barqarorligi, ma’naviy rivoji, iqtisodiy taraqqiyoti va madaniy yuksalishiga munosib hissa qo‘shuvchi shaxslar bo‘lib yetishadi. Maqolada sog‘lom tarbiyaviy muhit tushunchasi, uning farzand kamolotiga ta’siri, sog‘lom muhitda tarbiyalangan yoshlarning jamiyatdagi ijtimoiy roli hamda bunday muhitni yaratishda oila, maktab va mahalla hamkorligining ahamiyati yoritiladi.

**Kalit so‘zlar:** sog‘lom muhit, farzand tarbiyasi, jamiyat, oila, maktab, mahalla, ma’naviyat, ijtimoiy faollik, barkamol avlod, axloqiy tarbiya.

**Аннотация.** В данной статье анализируется роль детей, воспитанных в здоровой среде, в обществе с педагогической, психологической, духовной и социальной точек зрения. В формировании личности ребенка важное значение имеют семья, школа, махалля и общая социальная среда. У детей, выросших в здоровой среде, формируются такие качества, как честность, ответственность, трудолюбие, патриотизм, нравственность, социальная активность и уважение к людям. Такие дети в будущем становятся личностями, способными внести достойный вклад в стабильность, духовное развитие, экономический прогресс и культурное возвышение общества. В статье рассматриваются понятие здоровой воспитательной среды, ее влияние на развитие ребенка, социальная роль молодежи, воспитанной в здоровой среде, а также значение сотрудничества семьи, школы и махалли в создании такой среды.

**Ключевые слова:** здоровая среда, воспитание детей, общество, семья, школа, махалля, духовность, социальная активность, гармоничное поколение, нравственное воспитание.

**Abstract.** This article analyzes the role of children raised in a healthy environment in society from pedagogical, psychological, spiritual and social perspectives. Family, school, community and the general social environment play an important role in the formation of a child’s personality. Children brought up in a healthy environment develop such qualities as honesty, responsibility, diligence, patriotism, morality, social activity and respect for others. In the future, such children become individuals who can contribute to the stability, spiritual development, economic progress and cultural advancement of society. The article discusses the concept of a healthy educational environment, its influence on child development, the social role of young people raised in a healthy environment, and the importance of cooperation between family, school and community in creating such an environment.

**Keywords:** healthy environment, child upbringing, society, family, school, community, spirituality, social activity, well-rounded generation, moral education.

**Kirish**

Jamiyatning taraqqiyoti, avvalo, unda voyaga yetayotgan yosh avlodning qanday tarbiya olishi, qanday muhitda shakllanishi va qanday qadriyatlarni o‘zlashtirishiga bog‘liq. Farzand sog‘lom muhitda ulg‘aysa, unda ijobiy fazilatlar, mustahkam hayotiy qarashlar, insonlarga hurmat, mehnatga muhabbat va jamiyat oldidagi mas’uliyat hissi shakllanadi. Aksincha, nosog‘lom muhitda tarbiyalangan farzandda befarqlik, tajovuzkorlik, loqaydlik, mas’uliyatsizlik va salbiy odatlarga moyillik paydo bo‘lishi mumkin.

Sog‘lom muhit deganda faqat moddiy farovonlik yoki jismoniy sog‘lomlik tushunilmaydi. Sog‘lom muhit — bu mehr, hurmat, adolat, ishonch, ma’naviyat, intizom, bilimga intilish va ijobiy namuna mavjud bo‘lgan tarbiyaviy makondir. Bunday muhitda bola o‘zini xavfsiz his qiladi, fikrini erkin bildiradi, xatosidan to‘g‘ri xulosa chiqaradi, kattalardan o‘rnak oladi va jamiyatga foydali inson bo‘lishga intiladi.

Bugungi globallashuv, internet va ijtimoiy tarmoqlar keng tarqalgan davrda farzand tarbiyasiga ta’sir qiluvchi omillar ko‘paydi. Endilikda bola faqat oilada yoki maktabda emas, balki raqamli axborot makonida, tengdoshlar orasida, ommaviy madaniyat ta’sirida ham shakllanmoqda. Shu sababli sog‘lom muhitda tarbiya berish masalasi yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Ushbu maqolaning maqsadi sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzandlarning jamiyatda tutgan o‘rnini tahlil qilish, bunday farzandlarning ijtimoiy, ma’naviy va madaniy rivojlanishdagi ahamiyatini yoritish hamda sog‘lom tarbiyaviy muhit yaratish zarurligini asoslashdan iborat.

**Mavzuga oid adabiyotlar sharhi**

Pedagogika fanida farzand tarbiyasi murakkab va ko‘p omilli jarayon sifatida talqin qilinadi. Bola shaxsining shakllanishida irsiyat, muhit va tarbiya o‘zaro bog‘liq holda ta’sir ko‘rsatadi. Shu omillar ichida muhit bolaning kundalik hayoti, xulq-atvori, dunyoqarashi va ijtimoiy munosabatlariga bevosita ta’sir qiluvchi kuchli omil hisoblanadi.

Psixologik adabiyotlarda bola ruhiyatining sog‘lom shakllanishi uchun mehr, xavfsizlik, ishonch va barqaror munosabatlar zarurligi ta’kidlanadi. Agar bola mehrli, adolatli va qo‘llab-quvvatlovchi muhitda ulg‘aysa, unda o‘ziga ishonch, ijobiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va boshqalar bilan sog‘lom muloqot qilish qobiliyati rivojlanadi.

Sotsiologik yondashuvlarda esa farzand jamiyatning bo‘lajak a’zosi sifatida o‘rganiladi. Bola oilada, maktabda, mahallada va tengdoshlar muhitida ijtimoiy normalarni o‘zlashtiradi. Shu sababli sog‘lom ijtimoiy muhit yosh avlodning jamiyatga moslashuvi va faol fuqaro sifatida shakllanishida muhim ahamiyatga ega.

Milliy-ma’naviy qarashlarda farzand tarbiyasi eng oliy mas’uliyatlardan biri sifatida qaraladi. O‘zbek xalqida “Qush uyasida ko‘rganini qiladi”, “Farzand — ota-ona ko‘zgusi”, “Yaxshi tarbiya — eng katta meros” kabi hikmatlar bejiz aytilmagan. Bu iboralar farzand shaxsining shakllanishida muhit va namunaning o‘rni katta ekanini ko‘rsatadi.

**Tadqiqot metodologiyasi**

Mazkur maqola nazariy tahlil, qiyosiy yondashuv, umumlashtirish va tizimlashtirish metodlari asosida tayyorlandi. Sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzandlarning jamiyatdagi o‘rni pedagogik, psixologik, ma’naviy va ijtimoiy jihatdan tahlil qilindi.

Metodologik jihatdan maqola uch asosiy tamoyilga asoslanadi. Birinchisi, sog‘lom muhit bola shaxsining har tomonlama kamol topishida muhim shart hisoblanadi. Ikkinchisi, sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzand jamiyatning ijtimoiy, ma’naviy va madaniy rivojiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Uchinchisi, bunday muhit oila, maktab, mahalla va jamiyat hamkorligi orqali shakllanadi.

Maqolada quyidagi savollarga javob izlandi: sog‘lom muhit tushunchasi nimani anglatadi; sog‘lom muhit farzand tarbiyasiga qanday ta’sir qiladi; bunday muhitda tarbiyalangan farzand jamiyatda qanday o‘rin egallaydi; sog‘lom tarbiyaviy muhit yaratishda oila, maktab va mahallaning vazifalari nimalardan iborat?

**Asosiy qism**

1. Sog‘lom muhit tushunchasi

Sog‘lom muhit — bu farzandning jismoniy, ruhiy, axloqiy, ma’naviy va ijtimoiy rivojlanishi uchun qulay shart-sharoitlar mavjud bo‘lgan tarbiyaviy makondir. Bunday muhitda bola mehr ko‘radi, hurmat qilinadi, fikri tinglanadi, xatolari tushuntiriladi va yaxshi ishlari rag‘batlantiriladi.

Sog‘lom muhitning asosiy belgilari quyidagilardan iborat: oilada mehr va hurmatning mavjudligi; ota-onaning shaxsiy namunasi; maktabda adolatli va sifatli ta’lim-tarbiya; mahallada sog‘lom ijtimoiy munosabatlar; farzandning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish; zararli axborot va salbiy muhitdan himoya qilish; bolada mustaqil fikrlash va mas’uliyatni shakllantirish.

Sog‘lom muhit tarbiyaning ko‘rinmas, ammo eng kuchli vositasidir. Chunki bola ko‘pincha aytilgan gapdan ko‘ra ko‘rgan holatidan ko‘proq ta’sirlanadi. Shu bois tarbiyaning sifati bolaning atrofidagi kundalik munosabatlar, kattalar xatti-harakati va umumiy ma’naviy muhit bilan bevosita bog‘liq.

2. Sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzandning shaxsiy fazilatlari

Sog‘lom muhitda ulg‘aygan farzandda ijobiy shaxsiy fazilatlar shakllanadi. Bunday farzand o‘zini qadrlaydi, boshqalarni hurmat qiladi, muammolarni qo‘pollik bilan emas, fikr va muloqot orqali hal qilishga intiladi.

Sog‘lom tarbiya olgan farzandlarda halollik, mas’uliyat, odob-axloq, mehnatsevarlik, vatanparvarlik, o‘ziga ishonch, kattalarga hurmat, kichiklarga mehr, bilimga intilish va jamiyatga foydali bo‘lish istagi namoyon bo‘ladi.

Bu fazilatlar shaxsiy hayot uchun ham, jamiyat taraqqiyoti uchun ham zarurdir. Chunki jamiyatda mas’uliyatli, axloqli va bilimli insonlar ko‘paygan sari ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanadi.

3. Bunday farzandlarning jamiyatdagi ijtimoiy o‘rni

Sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzand jamiyatda faol, mas’uliyatli va ijobiy shaxs sifatida o‘rin egallaydi. U faqat o‘z manfaatini emas, balki oilasi, mahallasi, yurti va jamiyat manfaatini ham o‘ylaydi.

Bunday farzandlar ijtimoiy tartib va madaniyatni saqlashga hissa qo‘shadi, o‘z kasbi orqali jamiyat rivojiga xizmat qiladi, oilaviy qadriyatlarni davom ettiradi, yosh avlodga ijobiy namuna bo‘ladi, mahalla va jamoat ishlarida faol qatnashadi, qonun va tartibga hurmat bilan qaraydi hamda jamiyatda mehr-oqibat va hamjihatlikni mustahkamlaydi.

Demak, sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzand jamiyat uchun tayyor “resurs” emas, balki uning faol rivojlantiruvchi kuchidir.

4. Sog‘lom muhitda tarbiyalangan yoshlar va ma’naviy barqarorlik

Jamiyatning ma’naviy barqarorligi undagi insonlarning axloqiy qarashlari, qadriyatlarga munosabati va ijtimoiy mas’uliyatiga bog‘liq. Sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzandlar ma’naviy barqaror jamiyatning asosiy tayanchidir.

Bunday yoshlar yolg‘on, adolatsizlik, befarqlik, zo‘ravonlik va ma’naviy buzuqlikka nisbatan befarq bo‘lmaydi. Ular halollik, poklik, vijdon, or-nomus, mehr-oqibat va insoniylikni qadrlaydi. Aynan shunday yoshlar jamiyatda ijobiy muhitni kuchaytiradi.

Agar jamiyatda sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzandlar ko‘paysa, unda jinoyatchilik, loqaydlik, zo‘ravonlik, ma’naviy bo‘shliq va ijtimoiy beqarorlik kamayadi. Bu esa jamiyat taraqqiyotining muhim shartidir.

5. Sog‘lom muhit va ta’limga munosabat

Sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzand odatda bilimga ijobiy munosabatda bo‘ladi. Chunki u oilada va maktabda ilmning qadri, kasb-hunarning ahamiyati, mehnatning natijasi haqida to‘g‘ri tushuncha oladi.

Bunday farzand darsni faqat baho uchun emas, kelajagi uchun o‘qiydi. U ustozni hurmat qiladi, savol berishdan uyalmaydi, o‘z ustida ishlashga intiladi. Ta’limga bunday munosabat jamiyatda malakali mutaxassislar, ijodkor yoshlar va raqobatbardosh kadrlar yetishib chiqishiga xizmat qiladi.

Bilimli va tarbiyali yoshlar jamiyat rivojining eng muhim omilidir. Chunki iqtisodiyot, fan, texnika, madaniyat va boshqaruv sohalarining rivoji aynan bilimli avlodga bog‘liq.

6. Sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzand va oila qadriyatlari

Sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzand kelajakda sog‘lom oila qurishga ham ko‘proq tayyor bo‘ladi. Chunki u oilada mehr, hurmat, mas’uliyat, sabr va muloqot madaniyatini ko‘rib ulg‘ayadi.

Bunday farzand ota-onaga hurmat, qarindoshlarga mehr, farzand tarbiyasiga mas’uliyat, oilaviy muammolarni tinch yo‘l bilan hal qilish kabi qadriyatlarni o‘zlashtiradi. Natijada u kelajakda jamiyatda mustahkam oilalar shakllanishiga hissa qo‘shadi.

Bu juda muhim jihat: sog‘lom oilada tarbiya olgan farzand kelajakda yana sog‘lom oila yaratadi. Shu orqali sog‘lom muhit avloddan avlodga o‘tadi.

**7**. Nosog‘lom muhitning salbiy oqibatlari

Mavzuni to‘liq tushunish uchun nosog‘lom muhit oqibatlarini ham ko‘rish kerak. Agar bola doimiy janjal, befarqlik, zo‘ravonlik, yolg‘on, mas’uliyatsizlik yoki salbiy odatlar muhitida ulg‘aysa, uning ruhiyati va xulqida muammolar paydo bo‘lishi mumkin.

Nosog‘lom muhit bola o‘ziga ishonchsiz bo‘lib qolishiga, tajovuzkorlik yoki qo‘rqoqlik kuchayishiga, yolg‘onchilik va mas’uliyatsizlik paydo bo‘lishiga, ta’limga qiziqish pasayishiga, salbiy guruhlar ta’siriga tushish xavfi ortishiga hamda jamiyatga nisbatan befarqlik shakllanishiga olib kelishi mumkin.

Shu sababli sog‘lom muhit yaratish tarbiyaning qo‘shimcha qismi emas, balki asosiy shartidir.

8. Sog‘lom muhit yaratishda oila, maktab va mahalla hamkorligi

Sog‘lom muhitni faqat oila yoki faqat maktab yaratib bera olmaydi. Bola turli muhitlarda yashaydi. Shuning uchun oila, maktab va mahalla birgalikda ishlashi zarur.

Oila farzandga mehr, dastlabki tarbiya va shaxsiy namuna beradi. Maktab bilim, intizom va jamoada yashash madaniyatini shakllantiradi. Mahalla esa farzandni keng ijtimoiy muhitga moslashtiradi. Agar bu uch muhit bir-birini qo‘llab-quvvatlasa, tarbiya samarali bo‘ladi.

Hamkorlik ota-onalar bilan muntazam pedagogik suhbatlar, maktab va mahalla tadbirlarini birgalikda tashkil etish, yoshlarning bo‘sh vaqtini mazmunli o‘tkazish, sport, kitobxonlik va madaniy tadbirlarni kuchaytirish, muammoli oilalar va xavf guruhidagi bolalar bilan alohida ishlash hamda raqamli muhitdan to‘g‘ri foydalanishni o‘rgatish orqali amalga oshirilishi kerak.

**Muhokama**

Sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzandlarning jamiyatda tutgan o‘rni juda katta. Bunday farzandlar jamiyatning ma’naviy, ijtimoiy va madaniy barqarorligini ta’minlovchi asosiy kuchlardan biridir. Ular faqat yaxshi o‘quvchi yoki odobli bola bo‘lib qolmay, kelajakda mas’uliyatli fuqaro, bilimli mutaxassis, mehribon ota-ona va faol jamiyat a’zosiga aylanadi.

Biroq bu yerda muhim bir masalani unutmaslik kerak: sog‘lom farzandni nosog‘lom muhitda tarbiyalash juda qiyin. Bola har kuni ko‘rayotgan, eshitayotgan va his qilayotgan narsalar uning ongiga singadi. Shuning uchun tarbiya haqida gapirganda, faqat bolaga nasihat qilish emas, balki uning atrofidagi muhitni ham sog‘lomlashtirish kerak.

Eng asosiy xato — tarbiyani faqat bolaning o‘zidan talab qilishdir. Aslida kattalar, ota-onalar, ustozlar, mahalla faollari va jamiyat a’zolari ham o‘z xatti-harakati bilan bolaga namuna bo‘lishi kerak. Agar kattalar o‘zlari halol, odobli, mas’uliyatli va mehribon bo‘lmasa, boladan bu fazilatlarni talab qilish samarasiz bo‘ladi.

**Xulosa**

Sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzandlar jamiyatning ma’naviy, ijtimoiy va madaniy rivojida muhim o‘rin tutadi. Ular jamiyatda tartib, adolat, mehr-oqibat, bilim, mehnat va vatanparvarlik kabi qadriyatlarning mustahkamlanishiga hissa qo‘shadi.

Maqola asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin: sog‘lom muhit farzand kamolotining asosiy shartlaridan biridir; bunday muhitda tarbiyalangan farzandda halollik, mas’uliyat, odob, mehnatsevarlik va vatanparvarlik shakllanadi; sog‘lom tarbiya olgan farzand jamiyatda faol va foydali shaxs sifatida o‘rin egallaydi; sog‘lom muhitda ulg‘aygan yoshlar jamiyatning ma’naviy barqarorligini mustahkamlaydi; bunday farzandlar kelajakda mustahkam oila, sog‘lom jamiyat va taraqqiy etgan davlat qurilishiga hissa qo‘shadi; sog‘lom tarbiyaviy muhit oila, maktab, mahalla va

jamiyat hamkorligida yaratiladi; nosog‘lom muhit farzand ruhiyati, xulqi va jamiyatga munosabatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Shunday qilib, sog‘lom muhitda tarbiyalangan farzand jamiyat uchun eng katta boylikdir. Chunki bunday farzand kelajakda faqat o‘z hayotini emas, balki jamiyat hayotini ham yaxshilashga xizmat qiladigan inson bo‘lib voyaga yetadi.

**Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. — Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
3. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent: O‘zbekiston, 2023.
4. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. — Toshkent, 2020.
5. O‘zbekiston Respublikasi “Oila kodeksi”. — Toshkent: Adolat, 2022.
6. Abdullayeva Sh. Pedagogika. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
7. G‘oziyev E. Umumiy psixologiya. — Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
8. Musurmonova O. Oila ma’naviyati va milliy tarbiya. — Toshkent: Fan, 2016.
9. Xolmatova M. Oilaviy munosabatlar madaniyati. — Toshkent: Ma’naviyat, 2017.
10. To‘raqulov X. Ma’naviy tarbiya asoslari. — Toshkent: Istiqlol, 2020.